

La llibertat és una llibreria

CABRÉ, J. Avui, 28 de febrer de 2008

La societat occidental està massacrant la cultura escrita. Segurament, però no només, pel creixement del prestigi de l'audiovisual. Hi ha una raó més profunda que no es basa a donar la culpa de tot a la televisió. És una crisi de valors. Crisi de valor de l'esforç, del valor del guany no immediat sinó preparat amb paciència. Crisi del valor que no es veu ni es toca sinó que s'imagina. Crisi de la interioritat. Si som al segle del disseny, de l'aparença, de la moda, del culte a l'exterior; si som al segle de la forma com a contingut, és difícil parlar de continguts que es basen en la forma però que tenen i són contingut alhora. Massa difícil. La societat occidental s'està tornant Homer Simpson i això és francament preocupant. On rau el prestigi? Quins són els models per al jovent? És minoritari el jove que té com a ídol un pintor o una pensadora. Fins i tot algú se'n riurà, d'aquesta reflexió: "Com vols que un pensador sigui l'ídol d'un jove, carallot?". Doncs precisament d'això és del que parlo. Europa es queda sense lectors: aquesta asseveració és certa i no és exacta: hi ha milions de lectors. Però n'hauríem de tenir molts milions més que no els arribem a recuperar per a la lectura. Si Joan Margarit diu La llibertat és una llibreria, quantes persones es pararien a rumiar a partir d'aquest decasíl·lab implacable? Què és la lectura si no un gest d'obertura de la teva ment a qui està disposat a dir-te alguna cosa? Amos Oz afirma, amb paraules molt belles, que si viatges veuràs paisatges, cases, museus i carrers; la gent del país que visites. Però que si en llegeixes una novel·la, entres al món interior d'aquest país; entres a les cases que el turista veu per fora; fins i tot entres a l'interior de les persones i coneixes els seus temors i anhels. Viatjar et pot fer obert. La lectura és el viatge més poderós; el que et pot fer estalviar incomprendiments, conflictes, aprensions i guerres. Hem de témer el lector d'un sol llibre, vaig escriure fa uns dies. Ara dic: temem el qui menysprea el llibre, qualsevol llibre, pel fet de ser llibre. La bèstia crema els llibres, tanca repetidors de televisió, ordena i censura i ens diu què podem veure i què no. Aquesta bèstia ha existit sempre. Ha duit cuirassa, llança a la mà bàcul, turbant...tot depèn de l'època: ara també duu americana i corbata. La bèstia existeix ara. A la bèstia li agrada la societat que només es preocupa d'anar al gimnàs i treballar per comprar-se un Ferrari. És societat que no amoïna. En canvi, la societat que llegeix, pensa; i si pensa, opina. I això, sempre incomoda.

En aquest àmbit de reflexió penso ara en el present i el futur dels estudis humanístics. Avui són pocs els estudiants que s'animen a fer estudis de filologia (llengües i literatures), estudis d'història o geografia, de filosofia, d'art i musicologia...És natural que cada època marqui unes preferències i unes modes. Hi ha estudis que sempre tenen clientela, com medicina i dret. N'hi ha que van per èpoques. I en neixen de nous, com és desitjable. Avui és el moment per a periodisme, audiovisuals, empresarials, econòmiques... Ara, a les humanitats els toca el rebre. Però estic convençut (sense cap argument) que la situació és transitòria. L'estudiant d'una carrera humanística, avui, és un privilegiat. Estudia unes matèries perquè les vol estudiar, no perquè li obrin un futur esperançador de cobrar fort quan acabi la carrera; estudia coses que li agraden o que, si més no, l'encurioseixen. I les pot estudiar en unes facultats no massificades, amb mitjans, amb professorat que no està atabalat per la corrua de gent. Estudia unes matèries que li obren l'esperit i que el mantenen despert. Fa uns estudis que l'inciten a la lectura, a l'espai de llibertat del llibre.

Sigui quina sigui la matèria d'estudi que triï el qui vol ingressar a la universitat, siguin estudis massificats o no, siguin fets en universitats amb més prestigi o amb menys, aquest futur estudiant sap que sempre té la biblioteca i la llibreria a la vora per conquerir els seus propis espais de llibertat; començant amb la tria del llibre i continuant amb l'acte personal de llegir, que és el viatge cap a la comprensió. Si n'és, d'important, el llibre. Si n'és, d'important, l'escriptor, el que ens fa el llibre. Si heu notat un tot trist en aquest escrit, és en memòria de Giordano Bruno. Avui que ho escric (la setmana passada per al lector), fa quatre-cents vuit anys que el van cremar a la foguera perquè era lliure, perquè creia en el pensament lliure. La llibertat no és una foguera ni una bomba al voltant de la cintura: la llibertat és una llibreria.